

KJAK

Mammondyrkarar stýra lítla landinum í tí stóra havinum

Dagfinnur Danbjørg

Í lítla Gudsgivna landinum livdu mong upprunaliga við ymiskum áskoðanum um religiøsar og politiskar spurningar, men hugsjónarliga breiddin var rímiliga smøl, so gjáirnar millum fólka-bólkarnir vóru smáar og grunnar.

Við tíðini komu ymiskar hugsjónir inn yvir landið t.d. høgraradikalar og mammonistiskar - politiskar og religiøsar - sum við tíðini flutu saman –og stýrdu land-inum saman við øðrum, ið luktaðu feitan fong í einum tøttum samstarvi við tey høgrapolitisku og høgrar-eligiøsu. Tey smáu hava meginpartin av tíðini staðiðuttanfyri og goldið prísin, so sum tey eisini gera tað dagin i dag.

Tey religiøsu (ikki at forveksla við kristni) og tey høgraradikalu ýtaðu av eftir størst møguligum persónligum vinningi fyri tey sjálvi, teirra nærmastu og annars viðhaldsfólk, og síðani vóru línir, trol og annars

allur peningafiskireiðskapur nýttur uttan fyrilit. Stóran og skjótan vinning var málið. Og felagssangurin ljómaði: Vertin á hvat annar fær, e g skal nøra mær. Stevið gekk einans umaftur og umaftur til høgru. Eingin reel hugsjón, einans fúl peningagirnd.

Mammonistarnir tillagaðu og tillaga bíbliuna m.a soleiðis, at teirra næstakær-leiksleysa lív varð og er ein sjálvfylgja, tí tey hildu og halda fast við, at gerningar - sæð í religiøsum høpi - onki hava upp á seg, so tey hava strikað m.a. at elska næstan sum sjálvan seg, og at trúgv uttan gerningar er eins deyð og eitt likam uttan anda. Mammon er bæði hægst og best. Háleíhan. Ei undur í, at

tey dyrka Mammon sum guð og draga ósek við í fallið.

Og børn míni elskið hvørt annað – hevur verið teimum ein ókendur býur í Ruslandi.

Hesu peningagrísku hava gjøgnum árin gjørt alt tað, ið hevur staðið í teirra makt fyri at fremja ójavna, teimum sjálvum til fyrimunar, og hetta hevur tíverri eydnast teimum í stóran mun.

Og av tí, at tey høgraradi-kalu og mammonistarnir hava sogið hampafólk til sín, tí hesi ikki hava kunnað staðið ímóti persónligum vinningi: størvum og peningi, so eru færri at taka stríðið upp móti kúgarunum og svindlarunum, tó so - enn eru meira enn nokk av stríðs-fúsnum monnum og kvinn-

um, ið bæði kunnu og vilja luttaka í komandi stríðum fyri frælsi, javna, rættvísi og solidariteti.

Tí enn gongur dansurin um gullkálvin lystiliga. Og í lötuni verður kvøðið: Alle ville herrer være – ingen ville byrder bære. Tað mann vera skemtivísa um tey sjálvi.

Á ovastu rókum svimja milliónirnar. Summarhús í Spania. Lystbáturin so vakur í mánalýsinum og dollargrinið sum ein sveimandi állur ljóðleyst glíðandi gjøgnum bygd og bý, ein fantastiskur dreymur.

Men niður gjøgnum røk-urnar kunnu síggjast tey á niðastu rókunum, ið ikki eiga til dagin og vegin, og mugu fara svong til songar. Ójavnt

er býtt. Vit kenna orsøkirnar, men hava higartil einki munagott gjørt við tað. Men tað eiga vit við Guðs hjálp at gera, vælvitandi um, at har Guð er við, kann eingin vera ímóti.

Tíðin er yvribúgvín til eina uppgerð, ið førir við sær, at stóra Guðs gávan til alt fólkið í lítla landinum úti í tí stóra havinum verður givin øllum íbúgvunum til ognar, og ikki bert nøkrum fáum kúgarum og spekulantum, ið hava útvalt seg sjálv m. a. gjøgnum avnoktan av fólksins grundleggjandi skyldum hvør móti øðrum.

Um neyðugt eiga mam-monistarnir og tey høgra-radikalu at verða víst vetrar-vegin.

BÓKAUMMÆLI

Hjartastartari á føroyskum

Dorit Hansen

“Frá ongum og til onki, soleiðis er lívsins gongd,” hugsar Ólavur. Konan liggur við ringum verkum, og Ólavur hugsar um lívið: “sjálv um tað kann hugsast soleiðis, frá ong-um og til onki, so er tað ikki soleiðis kortini, tað er jú so nógv meira enn tað, men hvat er alt hitt? tann blái himmalin, trøini sum fáa leyv? Orðini sum vóru har í byrjanini, soleiðis sum tað stendur í Skriftini, og sum ger at ein skilir, bæði væl og virðiliga, hvat er alt hitt? nei sig tað, nei hvør kann siga tað?”

Fyri kortum gav forlagið Sprotin norsku bókina morgun og kvøld út í føroyskari týðing eftir Marnu Jacobsen. Jon Fosse hevur skrivað bókina, sum kom út á norskum í 2000. Norski rithøvundurin hevur fingið bæði norskar og altjóða virðislønir, og morgun og kvøld var tilnevnd Bókmentavirðisløn Norð-ururlandaráðsins. Bókin er einans 94 blaðsíður, hon er skjótt lesin og snýr

seg bara um tveir dagar í lívinum (í breiðastu merking) hjá Jóhannesi, syni Ólavs. Hetta eru tó ikki tveir vanligir dagar. Onkuntíð kunnu heil lív liggja í lítlum lötum og fá-um orðum. Tað gera tey í hesari bókini.

Jóhannes kemur til verðina í ein-ari bók uttan punktum, einari bók, har markið millum setningarnar er eins kámt og markið millum lív og deyða. Tað kennist beinanvegin natúrligt, tí pallurin í søguni er, tá lívið byrjar, og tá lívið endar. Hevði bókin verið illa týdd, hevði setningsleysi bygnaðurin beinan-vegin dottið sundur, men føroyska málið í týðingini flýtur sum mjólkin hjá bróstakonuni. Málið andar sum livandi mannamál, ikki turrslígt bókamál

Eg má viðganga, at eg sakni verulig prát í føroyskum bókum. Kanska eru tað bara míni bókaval, sum hava verið óheppin í seinastuni, men tað er, sum ber tað ikki til at tosa saman á føroyskum, í hvussu so er ikki á skrift. Føroysku søgurnar, sum eg havi lisið í ár, hava antin verið full-ar í innara monologum, ella tær hava havt samrøður, sum hava kenst stirvnar og konstrueraðar. Jóhannes og vinmaður hansara Pætur tosa hinvegin sum tveir sprelllivandi persónar. Teir bróta hvønn annan av, hugsa hart og tosa um alt og einki í senn. Soleiðis sum

vit gera uttanfyri bøkurnar. “Nei nú má eg fara mær ein túr heim til tín, so skal eg klippa tær, sigur Jóhannes Ja tað kanst tú gera, sigur Pætur Eg kann kanska hyggja inn á gólvið seinnapartin, sigur Jóhannes Ja tað mást tú gera, sigur Pætur Men fyrst má eg fara at hyggja mær at rúsunum, sigur hann”

Gerandislig orð og grunnar sam-røður, men er tað ikki tað, sum lívið er fult av? Prát, sum altíð rúma nógv meira enn tað, vit í fyrsta umfari halda. Jóhannes hevur livað eitt langt lív sum útróðrarmaður, hann er einkjumaður, hevur vaksin børn og fleiri ommubørn. Vinur hansara Pætur doyði fyri fleiri árum síðani, men seinna dagin í bókini hittir Jóhannes Pætur niðri á landingini, og teir fara ein túr á flot. Teir tøma rúsur og sigla um sundið.

Bókin eitur morgun og kvøld, og snýr seg sjálvandi um lívsins morgun og lívsins kvøld, men hóast eg bæði fekk klump í hálsin og ilt fyri hjarta, so er hetta ikki sentimentalur lesnaður. Útróðrar-menninir báðir taka ikki munnin ov fullan, og stutta søgan frá jarðarmóður til himmalbróður fer ongantíð upp at flákra. Tú verður spakuliga drigin við, og tá mørkini millum tíð og stað so líðandi fjara burt, og kærleikin er tað einasta, sum heldur øllum saman, so er alt

skrivað so snildisliga, at tú flytur teg millum kroppar og eygu uttan at blunka.

Hetta er fyrsta bókina eftir Jon Fosse, sum er týdd til føroyskt , men vónandi ikki tann seinasta.

